

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ КРАЇН НАТО З ПИТАНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ «УНІВЕРСАЛЬНОГО БІЙЦЯ» ДЛЯ ВСІХ ВІЙСЬКОВО-ОБЛІКОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Косаревська О. В.

кандидат педагогічних наук,
доцент, старший науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету внутрішніх справ

Хілобок Д. Р.

курсант факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Одеського державного університету внутрішніх справ

Анотація. Метою статті є аналіз стандартів Північноатлантичного альянсу (далі – НАТО) в оборонній сфері на прикладі індивідуальної фахової підготовки Корпусу морської піхоти Сполучених Штатів Америки як універсального чинника фізичної, психологічної та тактичної підготовки Збройних сил України (далі – ЗСУ) та воєнізованих підрозділів системи МВС України.

Автори зазначають, що в існуючій системі стандартів НАТО в оборонній сфері найбільш вагоме місце займають саме стандарти фахової підготовки для всіх облікових спеціальностей видів військ Збройних сил України.

Актуальність статті полягає у тому, що глобалізація військової агресії рф, що супроводжується чисельними жертвами серед цивільного населення, руйнуванням інфраструктури, наслідками якої стають техногенні екологічні катастрофи (як, наприклад, підрив Каховської ГЕС), викликає гостру необхідність в отриманні від країн-союзниць Євросоюзу та членів НАТО не тільки фінансової підтримки, постачання сучасної військової техніки для ЗСУ, а й впровадження сучасних технологій та методик дієвої і швидкої підготовки військовослужбовців ЗСУ у складних умовах воєнного стану.

У цьому сенсі стандарти країн-союзниць НАТО у сфері підготовки кадрів для органів військового управління, а також фахової, фізичної, психологічної та тактичної підготовки особового складу ЗСУ передбачають реформування сучасної освіти у сфері оборони в межах програм:

- DEEP (Defence Education Enhancement Programme);
- НАТО (MDMP) тощо.

На підставі аналізу експертів у сфері адаптації стандартів НАТО до українських реалій найбільш дієвими засобами навчання у сфері оборони є:

- проходження «Курсів лідерства вищого рівня» (за класифікацією: L-2 – тактичний рівень, L-3 – оперативний рівень, L-4 – стратегічний рівень);
- індивідуальні курси базової військової підготовки облікових спеціальностей ЗСУ;
- проведення сумісних із країнами-союзниками та членами НАТО тактичних занять тощо.

У сучасних умовах визначення стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в НАТО Міністерство оборони України сумісно з уповноваженими інституціями НАТО (як, наприклад, Офісом НАТО зі стандартизації) узгоджують приписи STANAG або STANREC у сфері військової освіти, професійної військової підготовки з метою нарощування боєздатності ЗСУ на шляху до проведення контрастопу зі звільнення нашої країни від держави-агресора рф.

Ключові слова: стандарти НАТО, морська піхота, тактика, збройний конфлікт, універсальний боєць, некомфортність, психологічна підготовка, Збройні сили України, страйкбол.

Kosarevska O. V., Khilobok D. R. SOME ISSUES OF IMPLEMENTATION OF FOREIGN EXPERIENCE OF NATO COUNTRIES ON PROFESSIONAL TRAINING OF “UNIVERSAL SOLDIER” FOR ALL MILITARY SPECIALTIES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Abstract. *The purpose of the article is to analyze the standards of the North Atlantic Alliance (hereinafter referred to as NATO) in the defense sphere on the example of individual professional training of the United States Marine Corps as a universal factor of physical, psychological and tactical training of the Armed Forces of Ukraine (hereinafter referred to as AFU) and paramilitary units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.*

The authors note that in the existing system of NATO standards in the defense sector, the most important place is occupied by the standards of professional training for all accounting specialties of the Armed Forces of Ukraine.

The relevance of the article is that the globalization of Russia’s military aggression, accompanied by numerous civilian casualties, destruction of infrastructure, resulting in man-made environmental disasters (such as the explosion of the Kakhovka hydroelectric power station), causes an urgent need to receive from the EU and NATO member states not only financial support, supply of modern military equipment for the Armed Forces, but also the introduction of modern technologies and methods of effective and rapid training of the Armed Forces in difficult war conditions.

In this sense, the standards of NATO allies in the field of training for military command and control, as well as professional, physical, psychological and tactical training of the Armed Forces personnel, provide for the reform of modern defense education within the framework of programs:

DEEP (Defense Education Enhancement Program);

NATO (MDMP), etc.

Based on the analysis of experts in the field of adaptation of NATO standards to Ukrainian realities, the most effective means of defense education are

completion of the “Higher Level Leadership Courses” (by classification: L-2 – tactical level, L-3 – operational level, L-4 – strategic level);

individual courses of basic military training for accounting specialties of the Armed Forces of Ukraine;

joint tactical exercises with allied and NATO countries, etc.

In the current conditions of determining Ukraine’s strategic course towards full membership in NATO, the Ministry of Defense of Ukraine, together with authorized NATO institutions (such as the NATO Standardization Office), coordinate the STANAG or STANREC prescriptions in the field of military education, professional military training, in order to increase the combat capability of the Armed Forces of Ukraine on the way to conducting a counter-offensive to liberate our country from the aggressor state of Russia.

Key words: *NATO standards, marines, tactics, armed conflict, universal fighter, discomfort, psychological training, Armed Forces of Ukraine, airsoft.*

Постановка проблеми та її актуальність. Передумовами для впровадження нової військової реформи у сфері оборони Українського суверенітету стали анексування українського Криму РФ та часткова окупація Луганської та Донецької областей у 2014 р., що призвело до проведення Антитерористичної операції (АТО) на Сході України.

Віроломний повномасштабний напад РФ 24.02.2022 на суверенну державу Україну спонукав не лише запровадження воєнного стану, а й посилив необхідність реформування сектору безпеки й оборони України в оборонній, правовій, економічній, внутрішньополітичній та екологічній сферах.

Оскільки кадрове забезпечення ЗСУ сьогодні виступає основним ключовим напрямом у посиленні обороноздатності та військової безпеки нашої країни, слід, на нашу думку, наголосити на актуальності проблеми

вдосконалення професійної підготовки «універсального бійця» воєнізованих підрозділів ЗСУ на шляху інтеграції до НАТО як пріоритетного напрямку кадрового забезпечення ЗСУ та визначити такі аспекти:

– особливості фізичної підготовки бійців контрактної форми проходження служби в лавах ЗСУ з виконання бойових завдань в умовах воєнного стану;

– окремі маркери психологічної підготовки «універсального бійця»;

– тактична підготовка як основний компонент кадрового забезпечення новітніх воєнізованих підрозділів системи МВС у складі ЗСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чинне законодавство України у сфері укріплення оборони та безпеки в умовах євроінтеграції та воєнного стану в Україні:

– Закон України «Про оборону України» № 1932-ХІІ від 06.12.1991;

– Закон України «Про Збройні Сили України» № 1934-ХІІ від 06.12.1991;

– Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015;

– Постанова КМУ «Про утворення територіального органу Національної поліції» № 30 від 13.01.2023 [1–4].

1. Удосконалення військового термінологічного апарату, а саме термінів «морський піхотинець», «універсальний боєць», відстежували у своїх працях В. Шрамович, Stew Smith та ін. [5; 6].

2. Стандарти НАТО в Україні як нову геополітичну реальність та їхню роль в укріпленні обороноздатності та безпеки України під час воєнного стану розглядали А. Гетьманчук, К. Зарембо, А. Маргулов, М. Фахурдінова [7 с. 4, 7; 10, с. 56–57].

3. Методичні рекомендації для ЗСУ «Організація підготовки військовослужбовців за бойовою армійською системою» розроблялися робочою групою Військової академії (м. Одеса) спільно з Головним управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних сил України та Центром оперативних стандартів і методик підготовки ЗСУ під керівництвом О. Гуляка [8].

4. Історичні нариси з питань виникнення спеціальних підрозділів морської піхоти висвітлювалися А. Албул [9].

Згідно з даними інформаційного бюлетеня Міністерства оборони України, станом на кінець 2020 р. було опрацьовано 192 стандарти підготовки військових НАТО, із них запроваджено 128, на основі положень яких розроблено 145 національних і військових нормативно-правових актів та нормативних документів. Відносно 52 стандартів прийнято позитивне рішення щодо їх прийняття та запровадження у майбутньому в період 2021–2025 рр. [10, с. 56].

Усе це підтверджує закріплення стратегічного курсу України на шляху до євроінтеграції та подальшого членства в Євросоюзі та НАТО.

Метою цієї статті є аналіз дотичності стандартів НАТО в оборонній сфері з удосконалення індивідуальної фізичної, психологічної та тактичної підготовки «універсальних бійців» воєнізованих підрозділів нового зразка у складі ЗСУ.

Виклад основного матеріалу. Поняття «стандарт НАТО» слід розглядати як комплекс заходів, що включає вивчення та прийняття рішення щодо прямого застосування у секторі безпеки та оборони положень (норм-вимог) стандарту НАТО.

Стандарти НАТО в оборонній сфері містять: стандарти індивідуальної базової загальновійськової підготовки, стандарти фахової підготовки для всіх військово-облікових спеціальностей видів військ ЗСУ, стандарти індивідуальної підготовки для органів військового управління, стандарти фахової підготовки в НЦ (школах) Збройних сил України та стандарти колективної підготовки [1, ст. 1; 10, с. 54].

ПЕРШИЙ АСПЕКТ нашого дослідження присвячено особливостям організації фізичної фахової підготовки «універсального бійця».

Слушним, на нашу думку, є вислів Дугласа МакАртура (1933 р.), який зазначив: «У жодній іншій професії покарання за використання невідготовленого персоналу не є настільки жасливим і незворотним, як у військовій справі».

Слід наголосити, що морська піхота – це особливий рід військ, який проводить морське чи повітряно-морське десантування, а також охороняє берег, зокрема від ворожого десанту.

Головна особливість морської піхоти, яка відрізняє її від звичайних піхотинців чи десантників, – це прив'язаність до моря, точніше до узбережжя (берега). Морська піхота – значно більше, ніж просто рід військ. Якщо говорити коротко, на прикладі рядового бійця сил морських піхотинців, то морський піхотинець – це «універсальний боєць», який може діяти на суші, у воді та повітрі.

Тож варто зазначити, що саме ця багатофункціональність потребує серйозної фізичної підготовки в різних можливих умовах ведення бойових дій.

Для морських піхотинців важливим є відпрацювання певних фізичних навичок під час фізичного стресу та виснаження – це те, що можна назвати фізичною бойовою підготовкою «універсального бійця».

Фізична бойова підготовка «універсального бійця» – це тип фізичної підготовки та психологічної стійкості, які необхідні для досягнення успіху.

Варто зауважити, що в армії США Корпус морських піхотинців є найстарішим військовим підрозділом, який було створено 10 листопада 1775 р., тому особлива увага приділяється питанням фінансування та підготовки особового складу корпусу. Корпус морської піхоти США є основною бойовою ударною ланкою, на яку покладено велике коло різних бойових завдань.

Так, за моделлю стандартів НАТО з фізичної підготовки морських піхотинців США визначається два типи фізичної підготовки:

1) підготовка до суворих умов бойових дій, які імітують багатогодинні місії, наприклад методи введення, виведення та дії по цілі;

2) підготовка до викликів рукопашного бою, які виникають під час переслідування, повзання, стрибків, боротьби та агресивного затримання «поганих хлопців» [6].

І те й інше є досить корисним для сучасного морського піхотинця. Під час тренувань поодинці, а також у командах важливо виробити необхідні навички для виживання: біг зі спорядженням, плавання зі спорядженням, подолання смуги перешкод та інших завдань, пов'язаних із цим.

«Військове триборство», яке складається з восьми віджимань/підтягувань – імітації смуги перешкод, вимагає серцево-судинної витривалості, сили, потужності, спритності, чіткого розрахунку часу і точності. Це складне тренування, яке можна масштабувати, нарощувати навантаження, досягати піку та охолоджувати.

Рис. 1.

Почати з одного підтягування, потім швидко пробігти близько 20 м і зробити одне віджимання на вісім підрахунків, зазвичай як роблять бодібілдери. Повернутися до перекладни для підтягування і зробити два підтягування, потім пробігти 20 м до зони віджимань і зробити два віджимання на вісім рахунків.

Продовжувати так до тих пір, поки неможливо буде підтягуватися, і повторити у зворотному порядку.

Якщо не зазнається невдача до 10-го підходу, то продовжувати підніматися і, якщо можливо, можна йти до 20. Якщо зробити всі вправи на максимум, вдасться зробити 210 підтягувань і віджимань за одне тренування. Це досить важко і не для новачків, але дає можливість піднятися до шести або семи разів, повернутися назад і отримати чудове тренування, яке імітує підтягування/лазання канатом і нахили/відштовхування/стрибки на смузі перешкод.

Пробіжка між етапами допоможе скоротити час на смузі перешкод, швидко бігати між перешкодами/завданнями кожного етапу.

Наприклад, морпіхи США пробігають зі своїм спорядженням (близько 75 фунтів сухої ваги (34 кг)) щонайменше п'ять миль, після подолання смуги перешкод виконують вправу стрільбу на стрільбищі, а потім пропливають дві милі, буксируючи спорядження та зброю. Потім пробігають ще п'ять миль, і одну людину з групи п'яти чоловік доводиться нести на собі під час «тренування з надання допомоги пораненому» (рис. 1).

Серцево-судинна витривалість та м'язова витривалість за допомогою фізичних вправ, доповнених силовими тренуваннями, є ключовими чинниками успіху.

Біг, плавання, їзда на велосипеді та MilSim (військові ігри) – чудові вправи на серцево-судинну витривалість, плюс вправи з обтяженнями та багатоповторювані вправи з гімнастики/лазання канатом добре допомагають розвинути м'язову витривалість. Хоча силові тренування можна використовувати для розвитку м'язової витривалості, вони не є обов'язковими

і повинні використовуватися для балансування допоміжних груп м'язів.

Також важливою частиною фізичної підготовки є та вага, яку боєць буде носити на собі. Тренування із цією вагою – важлива частина його особистого виживання. Присідання зі спорядженням, біг, віджимання, скручування, вправи зі зброєю – це ті основні вправи, які має виконувати боєць. Це бойова фізична підготовка «універсального бійця».

ДРУГИМ АСПЕКТОМ є психологічна підготовка військовослужбовців в умовах воєнного стану на прикладі підготовки «універсальних бійців» НАТО.

Аналіз системи дає підстави наголосити на деяких маркерах психологічної підготовки армійських підрозділів, на які слід звернути особливу увагу:

1. Військова дисципліна (визначений режим життя за графіком, нормативне регулювання взаємовідносин, чітка ієрархія), яка є всеохоплюючою, жорсткою (команди мусять бути виконані без заперечень) і значно важчою від вимог цивільного життя, з жорсткими покараннями за недотримання та відносно рідким позитивним стимулюванням (подяки і нагороди).

2. Утрата традиційної емоційної підтримки (відокремленість від родини та друзів) до моменту встановлення нових дружніх стосунків усередині військового підрозділу.

3. Збільшене фізичне та психічне навантаження з першого дня життя в казармі.

4. Публічність життя та служби (в армії разом їдять, разом виконують різну діяльність, що створює враження втрати особистості).

5. Зміна якості життя (порівняно з мирним життям).

Найбільш дієвим методом психологічної готовності військовослужбовців, запровадженим в армії США, на нашу думку, є методика тренування бійців NAVY SEALS (морські котіки), яких готують у найважчих умовах, і особливо в психологічному аспекті.

«Зручно почуватися – незручно» – відомий вислів «морських котиків». Цей термін можна застосувати до багатьох життєвих ситуацій, не лише

у військовій справі, а й у цивільному житті (рис. 2).

Це дійсно ключова формула формування психологічної стійкості, адже неможливо стати психологічно стійким за одну ніч.

На нашу думку, певної уваги заслуговує методика подолання психологічних стресів та депресії у військовослужбовців, яка розроблялася Руй Го, Мен Сунь, Чі Чжан, Зебін Фан, Чженін Лю та Хаюань Тао і складається з трьох етапів [11].

На першому етапі проводиться «психотерапія службовця». Під час навчання створюються умови, що викликають в особового складу такі ж негативні стани, як і в бойовій обстановці. Рядовий боєць в умовах бойової роботи втрачає впевненість у своїх силах, впадає в апатію, у нього з'являється почуття страху тощо. Військовослужбовець може відмовлятися від прийому їжі, забуває про виконання своїх обов'язків, може бути схильний здійснювати дисциплінарні проступки, має схильність до спроб ухилитися від служби.

Пропонується, що в таких умовах командирам підрозділів і частин, що займаються навчанням особового складу всіма наявними в їхньому розпорядженні засобами, треба подавляти ці непотрібні реакції підлеглих, виховувати в них навички керування своєю поведінкою.

Часто насаджується думка про істотну неповноцінність тих бійців, у яких найбільш різко виявляються негативні психологічні й фізичні якості.

Рис. 2.

У результаті ці військовослужбовці намагаються всіляко придушити в собі страх і боязливість та сховати їх. За допомогою подібної «терапії» у рамках початкової підготовки вдається виховувати у військовослужбовців навички керування своїми реакціями, тим самим готувати їх до більш складних умов.

На другому етапі, уже в процесі спеціального навчання особового складу, здійснюється ціла низка заходів щодо так званого «психологічного стимулювання». Суть його полягає у тому, щоб привчити військовослужбовців до швидкого реагування на команди офіцерів, гарантованого виконання своїх спеціальних обов'язків. У процесі планових тренувань із бойової підготовки командири підрозділів направляють на підлеглих серію гострих фізичних і психологічних подразників (великий обсяг інформації, стислі терміни, отримання декількох наказів одночасно, для виконання яких потрібно самостійно визначати чергу їх виконання, вихід із ладу техніки, «помилкові» вихідні дані, зменшення кількості бойового обслуговування, наряди), що призводять до шокowego стану, який виражається у пригніченості психіки і нерідко веде до позамежного гальмування, викликаючи абсолютну пасивність. Воля військовослужбовців стає зломленою, і вони в повному сенсі слова втрачають силу взагалі що-небудь робити. Офіцери у цих умовах повинні приходити на допомогу особовому складу, роз'яснювати бажані алгоритми дій, приводити їхню психіку в нормальний стан, доводити її до того рівня, коли рядові бійці сприймають свого командира як людину, що допомагає їм переборювати труднощі бойової обстановки.

На третьому етапі у особового складу формуються необхідні морально-бойові якості: упевненість у своїх діях за спеціальністю, спроможність переборювати великі психологічні навантаження, обов'язковість взаємодопомоги, засвоєння знань та вмінь за суміжними спеціальностями, бойова активність, бажання передачі досвіду експлуатації озброєння та техніки товаришам по службі [11].

Окремо варто зауважити, що не менш важливим аспектом психологічної стресостійкості в умовах воєнного стану в Україні є наяв-

ність особистої вмотивованості у військовослужбовців контрактної форми проходження служби та воєнізованих формувань системи МВС, залучених до лав ЗСУ, а саме:

- «Лють» (Національна поліція України);
- «Спартан», «Червона Калина», «Азов», «Рубіж», «Кара-Даг», «Буревій», «Хартія» (Національна гвардія України);
- «Сталевий кордон» (Прикордонна служба України).

Їхній девіз – бути корисним своїй державі у тяжкі часи збройної агресії з боку рф із метою збереження не лише національної територіальної цілісності, а й української ідентичності під час захисту демократичних засад розвинутої європейської країни.

ТРЕТІМ АСПЕКТОМ підготовки «універсального бійця» є визначення ролі тактичної підготовки, яка передбачає цілий комплекс умінь, практичних навичок та певної професійної компетентності у військовій справі.

Доречним є вислів Сунь-Цзи: *«Війна – це мистецтво брехні. Тому, якщо ти вправний, придурюйся невмілим. Якщо ти діяльний – корч із себе млявого. Якщо ти близько – вдавай, що далеко, а якщо далеко – вдавай, що близько. Якщо ворог жадібний – спокуси його жаданям об'єктом. Якщо хаотичний – захопи його».*

Тактика – це мистецтво і наука вигравати сутички та битви. Вона включає у себе використання вогневої сили і маневру, інтеграцію різних видів зброї та негайне використання успіху для перемоги над ворогом, а також підтримання боєздатності військ під час бою. Воно також включає у себе технічне застосування бойової потужності, яке складається з методів і процедур для виконання конкретних завдань у рамках тактичних дій.

Військовослужбовців навчають швидко оцінювати кожну ситуацію, щоб вони могли приймати стратегічні рішення відповідно до кожного окремого сценарію. Мислити, діяти і рухатися з відчуттям мети – обов'язкова умова в бою.

Одним із найважливіших показників боєздатності бійців є рівень їхньої підготовки та бойової злагодженості між ними в різних умовах. Це дає змогу найбільш повно реалізувати принцип «вчити бійця тому, що в реальності необхідно на війні».

У процесі навчання бійці отримують певні компетентності щодо проведення заходів, пов'язаних із бойовими діями. Це досягається під час проведення тактичних занять (тренувань) з узгодження та злагодженості дій між окремими військовослужбовцями та у складі підрозділів; ефективного застосування озброєння та військової техніки; взаємодії підрозділів інших військ і спеціальних військ у різних видах бою.

У силу цього тактична підготовка як процес навчання військ прийомам і способам ведення бою є головним і визначальним предметом у системі бойової підготовки. Залежно від виду та тактичних характеристик озброєння і військової техніки, організаційно-штатної структури підрозділів, характеру і способів ведення бою змінюються й ускладнюються завдання, які вирішуються в процесі тактичної підготовки (рис. 3).

Бійці мають розуміти, що виживання та перемога в бою не залежать тільки від навичок стрільби та тактичної підготовки. Також потрібно приймати до уваги окремі бойові чинники, що відносяться до таємності ворога:

- ворожі бійці рідко будуть видимі, тільки якщо вони не атакують;

- більша частина вогню має бути зосереджена в зоні, де було виявлено ворога або є підозра, що він може там знаходитися;

- більшість бойових цілей може бути виявлено за димом, спалахом, пилом, шумом або рухом, що видимі лише на маленький проміжок часу;

- відстань, на якій бійці противника можуть бути виявлені та на якій можна ефективно вести вогонь, рідко перевищує 300 м;

- вид цілі, нерівності ландшафту та рослинність можуть вимагати ведення вогню з різних положень [12].

Природа бойових дій іноді не дає змоги бійцю зайняти певне положення. Вони повинні практикуватися у стрільбі з різних положень, включаючи різні варіації. Молодим

бійцям необхідно відпрацьовувати позиції під час холостих тренувань, щоб установити природну точку прицілювання для кожної позиції й отримати розуміння того, наскільки спорядження обмежує можливості під час виконання. Із кожним холостим повторенням розвивається здатність швидко і правильно змінювати положення, що призводить до ефективного руху та стабільно стійких вогневих позицій. Важливо вчити правильно та влучно стріляти з різних бойових положень, таких як:

- стоячи без опори та стоячи з опорою;
- у присіді та напівприсяді, сидячи;
- у положенні з коліна з опорою та без опори;
- положення лежачи на різних рельєфах та ін. (рис. 4).

Ми вважаємо, що на сучасному етапі підготовки бійців за стандартами НАТО необхідно

Рис. 3.

Положення для стрільби

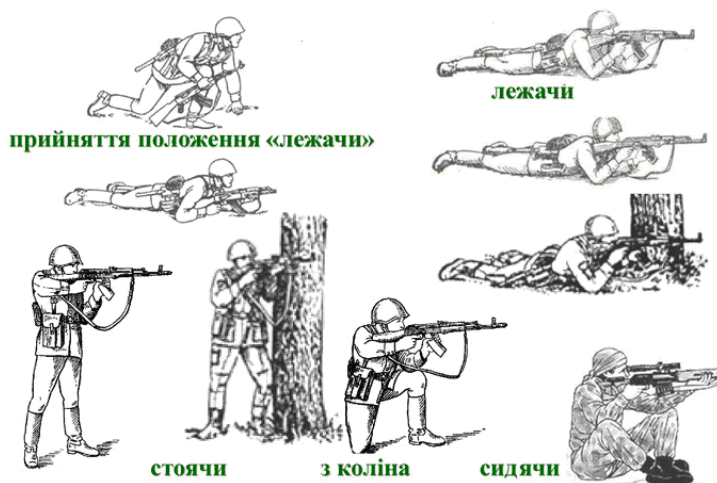

Рис. 4.

звернути увагу на ефективну та доступну технологію страйкболу.

Страйкбол використовується у підготовці військових та правоохоронців у країнах НАТО. Завдяки реалістичності, відносно безпечним та економічним боєприпасам страйкбол добре підходить для військових ігор та сценаріїв підготовки військ. Багато винаходів для страйкболу були розроблені спочатку для військових та правоохоронних органів. Це дає змогу проаналізувати власні помилки та вдосконалити тактику прицілювання, положення для стрільб та логіку під час певних дій загону. Страйкбольні гранати були вдосконалені, щоб імітувати фрагментацію справжньої гранати.

Страйкбольна зброя, а саме: штурмові гвинтівки, кулемети, рушниця, снайперські гвинтівки, пістолети та ін., що використовується для страйкбольних тренувань, відрізняється від цивільних моделей. Зброя, виготовлена для професійних тренувань, відтворює вагу, відчуття та звук справжнього сталевого аналога. Як правило, професійні тренувальні страйкбольні пістолети – це моделі GBB (імітація віддачі зброї), оснащені обтяженим механізмом зворотного удару для збільшення сили пострілу. Деякі моделі AEG (акумуляторна автоматична зброя) також оснащені механізмом зворотного удару, дуловими протекторами, які посилюють звук до рівня децибел, порівняного зі звуком справжньої вогнепальної зброї. Середній показник FPS (швидкість у секунду) в професійній навчальній страйкбольній зброї вищий, аніж у цивільних моделей (130–150 мс).

З економічного погляду страйкбол дешевший, аніж тренування з використанням боєприпасів. Наприклад, один холостий патрон до АК-74 може коштувати стільки ж, скільки 200–400 страйкбольних куль. А в умовах скорочення військового і правоохоронного бюджетів страйкбол додає необхідну кількість

годин практики, яка вкрай важлива для тренування «універсальних бійців» сьогодення.

Таким чином, слід відзначити доцільність використання тактичної підготовки військово-службовців і правоохоронців за стандартами НАТО на підставі тренувань за технологією страйкболу та впровадити її у навчальний процес тактичної підготовки курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання по діях в екстремальних умовах.

Висновки. Сучасна система підготовки «універсального бійця» повинна спиратися на стандарти НАТО у сфері оборони у таких напрямках:

1. Найбільш дієвими в організації індивідуальної фізичної підготовки військовослужбовців в період воєнного стану є комплекси тренувань за системою NAVY SEALS (США). Особливо важливим елементом тренувань із фізичної підготовки є вправи по тактичних діях у повному спорядженні.

2. Для формування психологічної стійкості військовослужбовців в умовах бойових дій необхідним компонентом, на наше переконання, є вміння та навички керувати власною поведінкою в екстремальних ситуаціях на полі бою та не боятися брати на себе особисту відповідальність із метою виконання поставленого бойового завдання.

3. У сучасних умовах воєнного стану в Україні запровадження в навчальному процесі в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання військової тактичної підготовки, з елементами моделювання ігрових сценаріїв за системою страйкболу сприятиме не лише фізичному розвитку, а й підвищенню рівня правосвідомості та патріотизму здобувачів вищої освіти.

4. Сучасні спеціальні воєнізовані формування системи МВС у лавах ЗСУ повинні готуватися за стандартами НАТО, які стануть дієвим підґрунтям для підвищення рівня боєздатності ВСУ та перемоги над військовим агресором – рф.

Література:

1. Закон України «Про оборону України» № 1932-XII від 06.12.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
2. Закон України «Про Збройні Сили України» № 1934-XII від 06.12.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>.
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
4. Постанова КМУ «Про утворення територіального органу Національної поліції» № 30 від 13.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30-2023-%D0%BF#Text>.
5. Шрамович В. Морська піхота: як вчаться, живуть та воюють «українські командос». *BBC News Україна* URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52737126>.
6. Stew Smith. Combat Conditioning and Fitness Testing. URL: <https://www.military.com/military-fitness/workouts/combat-conditioning-and-fitness-testing>.
7. Гетьманчук А., Зарембо К., Фахурдінова М. Україна і стандарти НАТО: як влучити у «рухому ціль»: дискусійна записка. Центр «Нова Європа», 2019. 16 с. URL: <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrai-na-i-standarty-nato-yak-vluchyty-u-ruhomu-tsil/>.
8. Гуляк О. Організація підготовки військовослужбовців за бойовою армійською системою: методичні рекомендації. 2022. 164 с.
9. Албул А. Кризь століття: історичні нариси. 2022. С. 110–117. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1356>.
10. Біла Книга – 2019–2020: інформаційний бюлетень. 2021. С. 56–57. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf.
11. Rui Guo, Meng Sun, Chi Zhang, Zebin Fan, Zhening Liu, Haojuan Tao The Role of Military Training in Improving Psychological Resilience and Reducing Depression Among College Freshmen. *Front. Psychiatry*, V. 12, 2021. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2021.641396/full>.
13. Dustin Salomon. Leveraging Tactical Training as a Leadership Advantage. 1 May 2021. URL: <https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2021/05/leveraging-tactical-training-as-a-leadership-advantage/>.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1991). Zakon Ukrainy “Pro oboronu Ukrainy” № 1932-XII vid 06.12.1991 r. [Law of Ukraine “On the Defense of Ukraine” No. 1932-XII dated December 6, 1991]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada of Ukraine (1991). Zakon Ukrainy “Pro Zbroini Syly Ukrainy” № 1934-XII vid 06.12.1991 r. [Law of Ukraine “On the Armed Forces of Ukraine” No. 1934-XII dated December 6, 1991]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12> [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2015). Zakon Ukrainy “Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu” № 389-VIII vid 12.05.2015 r. [Law of Ukraine “On the Legal Regime of Martial Law” No. 389-VIII of May 12, 2015]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023). Postanova KМУ “Pro utvorennia terytorialnoho orhanu Natsionalnoi politsii” № 30 vid 13.01.2023r. (“Liut”) [Resolution of the CMU “On the Formation of a Territorial Body of the National Police” No. 30 dated January 13, 2023. (“Rage”)]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. Shramovych V. (2020). Morska pikhota: yak vchatsia, zhyvut ta voiuut “ukrainski komandos” [Marines: how “Ukrainian commandos” learn, live and fight]. *BBC News Ukraine*. Retrieved from: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52737126> [in Ukrainian].
7. Stew Smith (2023). Combat Conditioning and Fitness Testing. Retrieved from: <https://www.military.com/military-fitness/workouts/combat-conditioning-and-fitness-testing> [in English].
8. Hetmanchuk A., Zarembo K., Fakhurdinova M. (2019). Ukraina i standarty NATO: yak vluchyty u “rukhomu tsil”: dyskusiina zapyska. Tsentr “Nova Yevropa” [Ukraine and NATO standards: how to hit the “moving target”: discussion paper. Center “New Europe”]. 16 p. Retrieved from: <http://neweurope.org.ua/analytics/ukrai-na-i-standarty-nato-yak-vluchyty-u-ruhomu-tsil/> [in Ukrainian].
9. Huliak O. (2022). Orhanizatsiia pidhotovky viiskovosluzhbovtziv za boiovoiu armiiskoiu systemoiu. Metodichni rekomendatsii [Organization of training of servicemen according to the combat army system. Guidelines]. 164 p. [in Ukrainian].

10. Albul A. (2022). Kriz stolittia: istorychni narysy [Through the centuries: historical essays]. Odesa. P. 110–117. Retrieved from: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1356> [in Ukrainian].

11. Ministry of Defence Ukraine (2021). Bila Knyha – 2019–2020. Zbroini Syly Ukrainy. Derzhspetstrantsluzhba: informatsiyni biuleten [White Book – 2019–2020. Armed Forces of Ukraine. State Special Transport Service: information bulletin]. P. 56-57. Retrieved from: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2020_FINAL.pdf [in Ukrainian].

12. Rui Guo, Meng Sun, Chi Zhang, Zebin Fan, Zhening Liu, Haojuan Tao (2021). The Role of Military Training in Improving Psychological Resilience and Reducing Depression Among College Freshmen. *Front. Psychiatry*, V. 12. Retrieved from: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2021.641396/full> [in English].

13. Dustin Salomon (2021). Leveraging Tactical Training as a Leadership Advantage. Retrieved from: <https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2021/05/leveraging-tactical-training-as-a-leadership-advantage> [in English].